

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania A.D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddziałowi w Poznaniu
o należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne i ubezpieczenie
zdrowotne,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 21 maja 2025 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z dnia 4 listopada 2021 r., sygn. akt III AUa 1281/19,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego
rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania
kasacyjnego Sądowi Apelacyjnemu w Poznaniu.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Poznaniu, wyrokiem z dnia 28 sierpnia 2019 r., zmienił
decyzję organu rentowego z dnia 18 stycznia 2019 r. i ustalił, że A.D. nie jest

zadłużony wobec Zakładu z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne za okres od października 2017 r. do lipca 2018 r. w łącznej wysokości 10.838,60 zł w związku ze statusem jedyne go wspólnika w P. Sp. z o.o. w K. (dalej jako przedsiębiorstwo lub Spółka).

W ocenie Sądu pierwszej instancji, status jedyne go wspólnika w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością (i podlegania z tego względu powszechnym ubezpieczeniom społecznym) skutkuje powinnością uiszczania składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne jedynie w sytuacji, gdy spółka taka faktycznie prowadzi działalność gospodarczą, generując przychody, a w rezultacie dochody lub straty. Jak tymczasem wykazało postępowanie dowodowe przeprowadzone w sprawie przedsiębiorstwo faktycznie nie prowadziło działalności i nie uzyskiwało jakichkolwiek przychodów (w konsekwencji dochodów lub strat) nie tylko w okresie spornym, lecz już w okresie wcześniejszym, to jest od 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, wyrokiem z dnia 4 listopada 2021 r., oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddziału w Poznaniu.

Sąd Apelacyjny wskazał, że podstawą, z jakiej wynikają obowiązkowe ubezpieczenia społeczne dla wspólnika jednoosobowej spółki jest posiadanie przez niego statusu wspólnika, zgodnie z treścią art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2025 r., poz. 350, dalej jako ustawa systemowa). Jednakże, w oparciu o okoliczności faktyczne, Sąd bezsprzecznie przyjął, że działalność spółki faktycznie nie istniała, ponieważ ona nie prowadziła od wielu lat żadnej działalności gospodarczej, a jedyny jej wspólnik nie otrzymuje dywidendy, nie partycypuje w podziale z zysku, bo ten nie jest wypracowywany. Próba wykreślenia spółki z Krajowego Rejestru Sądowego się nie powiodła.

Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, że w sytuacji, w jakiej jest odwołujący się, to jest faktycznego zaprzestania działalności przez spółkę, tworzenie dla jedyne go wspólnika ochrony ubezpieczeniowej stoi w sprzeczności z celem, dla jakiego art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej został ustanowiony. Stąd Sąd ten przyjął, że tytuł ubezpieczenia musi mieć uzasadnienie faktyczne, a więc nie oderwane od spółki, która nie działa już jako podmiot, czyli nie realizuje celów, dla jakich została zawiązana. Nadto istotne było również to, że odwołujący się czynił starania najpierw

w celu ogłoszenia upadłości spółki (2013 r.), a następnie podejmował działania, zmierzające do wyrejestrowania jej z KRS. Jednakże z uwagi na brak majątku wystarczającego na zaspokojenie wierzytelności sąd rejestrowy oddalił wniosek o ogłoszenie upadłości, z kolei postępowanie sądowe w zakresie rozwiązania spółki bez przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego sąd ten umorzył.

Mając na uwadze tak ustalony stan faktyczny, Sąd odwoławczy uznał, że spółka nie prowadzi działalności, natomiast pozostawanie w ewidencji Krajowego Rejestru Sądowego wynika z braku możliwości jej wykreślenia i nie ma wpływu na tytuł odwołującego się do ubezpieczeń społecznych.

Skargę od wyroku Sądu Apelacyjnego wywiódł organ rentowy, zaskarżając ten wyrok w całości. W podstawach skargi wskazał na naruszenie prawa materialnego, to jest art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej, przez przyjęcie, że dla ustalenia podlegania ubezpieczeniom przez jedynego wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością konieczne jest ustalenie faktu prowadzenia działalności gospodarczej przez tą spółkę.

Mając powyższe na uwadze, wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i rozstrzygnięcie co do istoty sprawy, stosownie do art. 398¹⁶ k.p.c., ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, jak również poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu (w przypadku stwierdzenia podstaw) i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi w innym składzie oraz zasądzenie od odwołującego się na rzecz skarżącego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest zasadna, bowiem wykładnia prawa materialnego, jaką przyjął Sąd Apelacyjny (a wcześniej Sąd Okręgowy) nie może się ostać.

Problem podlegania ubezpieczeniu społecznemu wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością został jednomyślnie rozstrzygnięty w judykaturze Sądu Najwyższego. Już w wyroku z 7 grudnia 2012 r., II UK 121/12 (OSNP 2013 nr 23-24, poz. 281) Sąd Najwyższy wyjaśnił różnice terminologiczne i

zakresy znaczeniowe pojęcia prowadzenia działalności gospodarczej (art. 6 ust. 1 pkt 5 oraz art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej), stwierdzając ostatecznie, że na tle art. 8 ust. 6 wyżej cytowanej ustawy prowadzenie działalności pozarolniczej jest pojęciem niepokrywającym się z prowadzeniem działalności gospodarczej, o której stanowił wówczas obowiązujący art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2004 r. Nr 173, poz. 1808). Ten kierunek aprobowало również orzecznictwo sądów administracyjnych (wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 1 kwietnia 2014 r., II GSK 263/13, LEX nr 1575469).

W kolejnych wypowiedziach Sąd Najwyższy konsekwentnie przyjmował (na przykład w wyroku z dnia 12 lipca 2017 r., II UK 295/16, LEX nr 2347776), że samo posiadanie statusu wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością decyduje o podleganiu przez niego ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej. Z kolei w wyroku z dnia 3 marca 2020 r., II UK 295/18 (OSNP 2021 nr 4, poz. 43) podkreślono, że wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością podlega ubezpieczeniom społecznym, choćby spółka nie prowadziła działalności gospodarczej.

Także w najnowszym orzecznictwie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2021 r., I USKP 1/21, OSNP 2021 nr 12, poz. 136) wyjaśniono, że samodzielną podstawę podlegania ubezpieczeniom społecznym stanowi posiadanie statusu wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wpisanej do KRS. Innymi słowy wpis spółki do KRS i brak jej wykreślenia (mimo nieprowadzenia działalności gospodarczej przez spółkę) stanowi samodzielną podstawę podlegania ubezpieczeniom społecznym przez jednoosobowego wspólnika takiej spółki. Obowiązek ubezpieczenia wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jest powiązany jedynie z posiadaniem przez niego takiego statusu prawnego, a nie z prowadzeniem działalności gospodarczej (zob. także postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 września 2023 r., III USK 180/23, LEX nr 3610301; z dnia 14 listopada 2023 r., I USK 84/23, LEX nr 3625176; z dnia 23 lipca 2024 r., I USK 2/24, LEX nr 3769531; z dnia 8 sierpnia 2024 r., III USK 33/24, LEX nr 3749369).

Sumując, judykatura przyjmuje, że powołane wyżej podstawy prawne tworzą swoistą fikcję prawną, stanowiącą konsekwencję objęcia przez ustawodawcę

obowiązkiem ubezpieczeń społecznych osób fizycznych, których sytuacja jest podobna, ale nie tożsama z osobami faktycznie prowadzącymi działalność gospodarczą. O ile bowiem nie budzi wątpliwości, że wspólnicy spółek osobowych zazwyczaj faktycznie prowadzą działalność gospodarczą w rozumieniu art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (jednolity tekst: Dz.U. z 2024 r., poz. 236), o tyle jedynym warunkiem objęcia obowiązkiem ubezpieczeń społecznych wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jest zawiązanie takiej spółki i wniesienie do niej odpowiedniego kapitału (udziałów), niezależnie od tego, czy taki wspólnik realizuje w spółce jakiejkolwiek czynności zmierzające do osiągnięcia przez nią efektu gospodarczego. Oczywiście wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością może równocześnie wykazywać aktywność zarobkową, jednakże z całą pewnością nie będzie to działalność prowadzona na własny rachunek, a zwłaszcza na własne ryzyko, lecz wyłącznie na rachunek i ryzyko spółki, w ramach korporacyjnych związków z tą spółką (jako zgromadzenie jej wspólników lub zarząd). Nie można bowiem zapominać o tym, że spółka z ograniczoną odpowiedzialnością posiada osobowość prawną, przez co jest samodzielnym uczestnikiem prowadzonej przez siebie działalności. Innymi słowy to nie wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością prowadzi działalność, lecz działalność taką prowadzi spółka.

W końcu analizowany przepis (art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej) w zakresie odnoszącym się do wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, jest zgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 września 2014 r., SK 4/12, OTK-A 2014 nr 8, poz. 95), co usuwa na drugi plan potencjalne zarzuty niekonstytucyjności omawianego rozwiązania.

Sąd Apelacyjny, dostrzegając kierunek interpretacji przyjęty przez Sąd Najwyższy (przyczytł postanowienie z dnia 22 stycznia 2020 r., I UK 52/19, LEX nr 3176567), uznał jednak, że w sprawie istnieją inne ważne powody, dla których cytowana wyżej linia orzecznicza nie może stanowić punktu wyjścia do wykładni prawa materialnego. Przede wszystkim spółka od wielu lat nie prowadziła działalności gospodarczej, a tym samym wspólnik nie otrzymywał dywidendy, nie partycypował w podziale zysku. Dalej Sąd odwoławczy podniósł, że próba

wykreślenia spółki z Krajowego Rejestru Sądowego nie powiodła się. *Per saldo*, tworzenie dla jedyne go wspólnika ochrony ubezpieczeniowej stoi w sprzeczności z celem, dla którego art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej został ustanowiony.

Przytoczona argumentacja nie zasługuje na aprobatę, chociaż trzeba oddać Sądowi Apelacyjnemu, że zamierzając odstąpić do utrwalonego orzecznictwa poszukiwał podstaw, by uwolnić odwołującego się z obowiązku zapłaty składek na ubezpieczenia społeczne.

Niemniej należy podkreślić, że spółka z o.o. może być utworzona w każdym celu prawnie dopuszczalnym (art. 151 § 1 k.s.h.). Oznacza to, że z założenia spółka może – obok celu gospodarczego o charakterze zarobkowym – zostać powołana także do realizacji celów niegospodarczych, czyli nieukierunkowanych z istoty rzeczy na osiąganie zarobku (por. K. Kopaczyńska-Pieczniak [w:] Kodeks spółek handlowych. Tom II. Komentarz do art. 151, red. A. Kidyba, e/LEX). Koreluje z tym zakres podmiotowy art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej, który nie rozróżnia, w jakim celu podmiot został powołany (gospodarczy czy niegospodarczy). Zatem wspólnik jednoosobowej spółki z o.o. podlega ubezpieczeniu niezależnie od tego, czy spółka generuje przychody i wypłaca dywidendy. Historycznie rzecz ujmując, ideą wprowadzenia tego rozwiązania była chęć udzielenia ochrony ubezpieczeniowej wspólnikom spółek jednoosobowych, którzy zgłaszali się do ubezpieczenia jako pracownicy spółki, jednak odmawiano objęcia ich ubezpieczeniami społecznymi, jako że nie mogli skutecznie zawrzeć umowy „sami ze sobą” (zob. A. Tomanek: Status wspólnika spółki handlowej jako tytuł ubezpieczenia społecznego, Przegląd Prawa i Administracji 2020 z. 120, s. 665-678 i podana tam literatura). Raz jeszcze trzeba podkreślić, że ubezpieczeniu społecznemu podlega wspólnik jednoosobowy, a nie spółka. Przeto jej formy działalności lub brak takowej nie zwalniają wnoszącego kapitał z obowiązku ubezpieczenia społecznego. Dodatkowo należy też zauważyć, że w przypadku osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą podstawa wymiaru składek nie pozostaje koherentna z wysokością uzyskiwanego przychodu. Owszem jest ona wynikiem aktywności zarobkowej, a tej – co podkreśla Sąd Apelacyjny – odwołujący się nie prowadzi. Jednak w jego przypadku to kapitał, którym dysponuje stanowi impuls do podlegania ubezpieczeniu społecznemu. Ponadto trzeba też założyć racjonalność prowadzonych przedsięwzięć

gospodarczych. To oznacza, że gdy ten parametr wskazuje na niekorzystne wskaźniki, to istnieją mechanizmy pozwalające zakończyć byt prawny podmiotu gospodarczego. Tymczasem stosowne postępowanie (wniosek o ogłoszenie upadłości) zakończyło się oddaleniem wniosku, zaś postępowanie likwidacyjne zostało umorzone. Tego rodzaju okoliczności nie stały jednak na przeszkodzie wykreśleniu spółki z rejestru (postanowienie było prawomocne 21 września 2021 r., zaś Sąd odwoławczy wyrokował 4 listopada 2021 r.).

Marginalnie można podnieść za Sądem Najwyższym (wyrok z dnia 8 maja 2025 r., II PSKP 44/23, niepubl.), że w przypadku tak zwanych „martwych spółek” ustawodawca podjął już w przeszłości czynności sanujące. Chodzi o art. 9 ust. 2c ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 1997 r. Nr 121, poz. 770). Zgodnie z art. 9 ust. 2a i 2b tej ustawy podmioty podlegające obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego zgodnie z przepisami ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, które były wpisane do rejestru sądowego na podstawie przepisów obowiązujących do dnia wejścia w życie tej ustawy i które do dnia 31 grudnia 2015 r. nie złożyły wniosku o wpis do rejestru, uznaje się za wykreślone z rejestru z dniem 1 stycznia 2016 r. Z dniem 1 stycznia 2016 r. Skarb Państwa nabywa nieodpłatnie z mocy prawa mienie podmiotów, o których mowa w ust. 2a. Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność z nabytego mienia za zobowiązania podmiotów, o których mowa w ust. 2a.

Zakres temporalny tej normy – co wynika z dotychczasowych ustaleń – nie będzie zapewne stanowił punktu wyjścia do ponownej oceny prawnej sytuacji odwołującego się.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

AGM

[SOP]